

MAGNIFICIS,
AMPLISSIMIS,
SPLENDORE GENERIS
CLARISSIMIS, PRUDENTIA ET

multo rerum usu excellentissimis, au-
toritate, virtute, & eruditione
præstantissimis
Viris

Dn. LEONHARDO ELVERO.
Dn. LUDOLPHO A DASSEL.
Dn. HEINRICO VVITZENDORFF.
Dn. HIERONYMO TOBING.
Consulibus,
&

TOTI INCLYTÆ REI-
PVB. LVNÆBURGENSIS SE-
natui, Dominis & fautoribus suis
perpetua animi reueren-
tia colendus,
S.

Mirari forsitan quis posset,
Viri Magnifici, me in tanta
medicamentorum compo-
sitionum copia, novas compo-
sitiones excogitare & publici iuris facere.

PRÆFATIO.

Notum enim est, vel Tyroni Medicinæ, Galezum in suo volumine, præter undecim libros de simplicium medicamentorum facultatibus, & præter unum de purgantium medicamentorum facultate, conscripsisse: septem de compositione medicamentorum secundum genera, decem de compositione medicamentorum secundum locos, unum de Theriaca ad Pisonem, & duos de Antidotis: ut taceam de illis medicamentis, quæ leguntur apud Paulum Æginetam, Actuarium, Oribasium, Iohannem Mesuem, Avicennam, Rhasem, Nicolaum Myrepsum, & apud alios quâ plurimos veteres. Nec Neotericorum operasuis destituuntur compositis: Habet quædam Fernelius, quædam Fuchsius, quædam Andernacus, quædam Fallopius, quædam Iohannes Crato, quædam Iohannes Langius, quædam Rondoletius, quædam Trincavellus, quædam Thomas Erastus, quædam & quidem subtili & chymica arte præparata Hieronymus Rubeus, quædam Quercetun^o, quædam Andreas Libavi^o, quædam Hieronymus Reusnerus, quædam Iohannes Iacobus VVeckerus, qui ex omnibus ferè

PRÆFATIO.

autoribus nostri ac prioris seculi non pau-
 ca selectissima medicamenta composita,
 tam ad ornatum, quàm ad sanitatē per-
 tinentia collegit, & ordine concinno in suo
 Antidotario speciali disposuit. Concludere
 igitur inde posset, me hunc laborem vel
 frustrā, vel studio novitatis aut arrogan-
 tiæ suscepisse: præsertim cū plurimi exi-
 mij Medici in hac florentissima Repub.
 ante me vixerint, qui licet hīs medica-
 mentis destituti, non tamen infelicē suc-
 cessum in agris suis curandis experti sunt.
 Verū nō dubito, quin omni veri amans,
 audiens causas, quib. impulsus, hasce com-
 positiones, ex arte medicamenta compo-
 nendi conscripserim, me non tantū sit fa-
 cilē excusaturus; sed & studium meum,
 qualecūq; etiam sit, comprobaturus. Ac
 ut longis ambagibus omisū rem ipsam ag-
 grediar: Asclepiades officium, inquit, *Celsus*
 esse Medici, ut tutō, ut celeriter, & ut *lib. 3.*
 jucundē curet. Considerans itaq; & me- *cap. 4.*
 arum esse partium, ut hanc regulā in cu-
 randis agris sequerer, non potui non pro-
 pria invenire medicamenta, ijsq; præter
 alia usitata, quotidie uti. Qui enim tutō

PRÆFATIO.

in his maritimis regionibus propinare æ-
gris Syrupos, aut alia medicamenta dul-
cia? cum omnes fere ægroti, vel laborent
Scorbuto, vel Scorbutū aliis morbis habe-
ant adiunctum. Iam verò Scorbutici non
tantū pristinae sanitati non restituntur
syrupis, aut aliis dalcibus remediis, verū
etiā læduntur, morbusq; eiusmodi medi-
camentis fomentū & augmentum acqui-
rit. Dulcia enim naturā Lienī inimica,
quod ipsum obstruant, & flatulenta sint.
Hoc et prim⁹ Philosophus Pythagoras com-
pertum habuit; cū enim quidā dixisset:
Nimum me irrides: Atqui inquit, τοῖς
σληνικῶς τὴν ῥῆν δριμύτην, καὶ πινοῦσι ὠσεῖν μὲν,
τὴν δὲ γλυκίαν βλαστῶν, hoc est: Sleneticis
etiam acria & amara prosunt, dulcia no-
cent. Nec res ulteriori eget probatione;
quotidiana namq; testatur experientia, o-
mnes fere ægros in his locis maritimis
dulcia plerūq; repudiare, quod se iis lædi
percipiant, et, quod mirum, etiam pueros
plerosq; ægotantes, qui tamen alibi natu-
rā dulcib⁹ delectantur à dulcib⁹ abhorrere,
forsitan, quod statim à primis cunabulis
aliquam adhuc abominabilem affectum,
vtpote

PRÆFATIO.

utpote hæreditariū habeant dispositionē
 immò Medico praxin his in locis exercenti
 infantes vix duorū annorū occurrere so-
 lent, qui Scorbuti ratione gingivarū cruore
 & tumore, pedūq; contractione & maculis
 miserrimè affliguntur. Ne itaque, quod *Hip. lib. 1, de morbis*
 Hippocrates & Galenus vetant, decum- *Gulga-*
 bentibus incommodarem, sed Dei bene- *ribus,*
 dictione prodessem, coactus sum Syrupis, *Gale-*
 qui in Officinis passim venales sunt, & *nus lib. 1, de mor-*
 à Valerio Cordo describuntur, aquas de- *bis Gul-*
 stillatas substituere, easq; agris Scorbuti- *garib,*
 cū, vel ad Scorbutum aliquam dispositio- *text. 50.*
 nem habentibus, & dulcia repudianti-
 bus propinare. Quæ verò ratione vires me-
 dicamentorum per destillationem elici
 curaverim, id videre est in sequentibus
 descriptionibus aquarum destillatarum.
 Nec moror obijcientes, omnes medica-
 mentorum facultates non posse per destil-
 lationem extrahi. Etsi enim fateor,
 vim astringendi non adeo manifestè re-
 periri in destillatis, quàm in decoctis, aut
 in Syrupis, tamen eam prorsus non haberi
 in aquis stillatitiis, inficias eo. Nā licet a-

PRÆFATIO.

qua absynthij ex viridi herba destillata non habeat tantam vim astringendi, ac ipse succus, aut decoctum absynthij: tamen si absinthium infundatur in vino malvatico, aut in spiritu vini, vel etiam stet diuturniori tempore in infusione, & demum destilletur, longè maiorem astringendi facultatem inuenies in hac aqua, quàm in illa simplici. Nec propterea aquæ destillatæ rejiciendæ sunt quod in quibusdam herbarum ex quibus destillatæ sunt, non integrè viresprehendantur; sed potius arte investigandum est, qua ratione vel per infusionem, vel per triturationem, vel per admistionem aliorum medicamentorum, ante, aut post destillationem, has aquas possimus corrigere, ne frustremur sine, quem intendimus. Hoc enim ingeniosi Medici est, non solum corporum naturas, morborum species, causarum varietatem, sed & vires instrumentorum agnoscere: ita namq; cum ratione medebitur, & arte iuvabit. Et si aliqua aquarum mediante Balneo Mariæ destillatarum, et syruporum, vel etiam decoctorum ratione virium & efficaciæ est instituenda collatio; sanè aquæ stillatitia syrupis antese-

Arnol-
dus de
Villa
Nova
de Art-
na. 1. 6. 4.
phor. 12.

PRÆFATIO.

rendæ, aut saltem ijs non postponendæ sunt. In confesso enim est, calefaciendi, exiccandi, aperiendi, attenuandi, resolvendi, attrahendi medicamentorum vim, ut plurimum in tenui subsistere materia, ac proinde leni etiam igne submisso ascendere & dissipari. Iam paucissimi Syrupi sunt, aut rarissimè decocta præscribimus, quæ non habeant medicamenta eiusmodi qualitatibus pollentia. Dum itaq; coquuntur, aut clarificantur, perit maxima ex parte eorū vis. At in destillatione nullæ dissipantur facultates, sed quamprimum calor in medicamenta arte infusa agit, omnis eorum vis unà cum liquore in receptaculum destillat. Nec tanta vis penetrandi inest syrupis aut decoctis, quàm aquis destillatis, cum illa crassam, hæ verò tenuem habeant consistentiam; illa difficilius, quàm hæ à calore nostro superentur. Et si in collatione horum medicamentorum non acquieverimus in rationibus probabilibus, quæ ex consistentia, sapore, & alijs accidentibus sumuntur, sed accersiverimus etiam, monente ita Galeno, demonstrativas, quas experientia suppeditat: cerè aqua destil-

Lib. 2.
de med.
facult.
cap. 2. et
3. & l. 3.
de med.
facult.
c. 19.

PRÆFATIO.

lata compositæ, syrupis & decoctis præfrendæ erunt. Nam ingenue fateor, me hætenus longè maiorem efficaciam in aquis destillatis deprehendisse, quam in Syrupis & decoctis, adeo ut iam rarissimè syrupis & decoctis, sepius autem nostris aquis destillatis utar, cuius rei testimonium mihi perhibebit officina nostra. Nec admodum inusitatum est aquis stillatitiis morbos curare & præservare. Videmus enim idem fecisse magni nominis Medicos, ut Colonienses, Rondelerium, Evonymum, Petrum Hispanum, Andernacum, Iohannem de Vigo, Fioravantum, Quercetanium, Sylvium, & alios quamplurimos. Verum pergo iam instituti nostri rationē pertexere. Accedo itaq; ad celeritatem, quæ medico æquè in morborum curatione est observanda, ac tutissima curandi via. Medicus enim, inquit Arnoldus de villa nova, fidelis & sapiens cognitis cognoscendis, quanto celerius poterit subveniet egrotanti. Et si credamus Hippocrati, Occasio medendi præceptus est, non tantum, ut Galenus ait, in ratione subiecti, quod perpetuis mutationibus obnoxium sit; verum etiam ratione morbo-

doctrin.
2. aph. 4

1. aph. 11

ibid. in
cōmen-
tariis

PRÆFATIO.

morborum peracutorum, & causarum, imò & vehementium symptomatum. Ut ergo fidelem medicum decet, hæc omnia ingenij acumine, & prudenti sagacitate citò cognoscere; ita necessarium est, ut omni medicamentorum genere sit instructissimus, ne medicamento, quod morbi velocitas ex tempore efflagitat, destituatur, & mora sua ægrum vel in maximum vitæ discrimen deducat, vel etiam permittat mori. Hac igitur de causa aquis destillatis alia nonnulla medicamenta adieci. Si itaque materia turgens, statim evacuanda est, in promptu sunt morsuli purgantes, vel syrupi purgantes, qui exiguo temporis momento cum aquis stillatis, quæ locus affectus, morbus, vel eius causa exigit, commisceri, & ægroto exhiberi possunt. Si ægrum colica passio excruciat, præsto est pulvis contra colicam; si dolor nephriticus, urget, unguento Nephrocathartico leniri potest; si prægnantes in foetu excludendo multum drug² frustra & cum vitæ discrimine laborant, pulvis cōtra difficultatē partus, ipsis auxilio erit, &c. Nec reperitur ullus medicorum, qui si voluerit

PRÆFATIO.

sumptibus ægrorum parcere, & sibi præscribendo, & pharmacopæis præparando inanem laborem haud facessere, non præter usitata, sua habeat peculiaria medicamenta composita pro usu officinæ. Nam medicamenta quæ simul & semel conficiuntur, longè minori pretio veniunt, quàm quæ seorsim & sigillatim, cùm eundem ferè laborem requirat, pulvis, aut Unguentum, aut Syrupus, qui in exigua, ac is, qui fit in maxima quantitate: & medicamenta, quæ iam pro usu habentur, vel unica linea à medico præscribi, & statim à pharmacopæis ex officina egenti porrigi possunt; cum contra alia de novo componenda medicamenta ut plurimum, ob affectuum varietatem & complicationem, ob causæ & morbi contrarietatem, & ob basis & aliorum ingredientium correctione, longa egeant descriptione, & diuturna præparatione; nec horum, quæ singulis vicibus optima etiam ratione componuntur, tam certus & tutus usus est, quàm illorum, quæ fermentatione correctæ, & experientiâ explorata sunt. Nam multa plerumque nos consentanea putamus, quæ permixta tacitis

P R A E F A T I O.

tacitis sese viribus perimunt atq; demoli-
 untur. Proinde Galenus rectè monet, quod
 medicamentis prius compositis & compro-
 batis, uti rectius sit, quàm nova invenire: genera
 & Paræus cognita, inquit, & usu ac ratio-
 ne probata remedia ignotis, ac nunc pri-
 mum inventis sunt præponenda. Et si Me-
 dico, his ad usum medicum accommoda-
 tis, compositis medicamentis instructo pe-
 regrinandum est, poterit etiã absq; opera
 Pharmacopæi medicamenta commiscere,
 atq; ægris suis propinare; & si fortè in e-
 iusmodi compositis nonnihil, morbo, causæ,
 vel ægri naturæ inconveniens fuerit, facile
 poterit, si verus Medicus est, corrigere. Qui
 enim Medicus iudicio caret, nec novit
 medicamenta per methodi leges indivi-
 duis accommodare, atque morbo & eius
 causæ in iusta quantitate, qualitate &
 modo utendi opponere, nihil proficiet etiã
 medicamentis selectissimis, & longo usu
 maximè probatis, nec differt ab Empiricis,
 à vetulis, à rasoribus, & ab alijs eiusdem
 farina hominibus, qui absq; ulla morbi,
 causæ vel loci affecti, eiusq; naturæ inve-
 stigatone, & cognitione, morbos sine dis-

Lib. 1.
 de me-
 dic. per
 dic. per
 circa
 princi-
 piū. Et
 lib. 10.
 de simp.
 facult.
 cap. 4.
 in ca-
 nonib.
 can. 3.

P R Æ F A T I O .

3. meth.
med.
cap. 3.
Lib. 6.
de cōp.
med. se-
cundū
locos
cap. 3.
crimine omnes sua panacea curare co-
nantur, cum tamen medicamenta, teste
Galeno, eadem non requirant omnes na-
tura: & medicamenta veluti Deorum
manus sint, quòd iuvent maximè, si is, qui
eis utitur, in rationali methodo fuerit ex-
ercitatus, & præterea naturâ prudens:
& pharmacorum citra methodum usus,
non solum non proffit, sed frequenter etiam
obfit.

4. meth.
med.
cap. 7.
Transseo iam ad iucunditatem me-
dicamentorum, quam si spectemus, certè
& huius causâ coactus sum peculiaria in-
venire medicamenta. Convenit enim
Medico, non tantum tuta medicamenta
eligere, & electis sine ulla mora pro morbi
ratione uti: verum etiam in iucundita-
tem comparare. Tristia namque & hor-
renda, ut loquitur Fernelius, nec sumun-
tur facilè, nec continentur, sed ventricu-
lum evertunt, corpus conturbant, ac ple-
rumque animi defectione vires exoluunt.
Nec quicquam medicum agris gratiorem,
& agros medico obedientiores facit, ac
medicamentorum suavitas, quæ in sub-
stantiæ tenuitate, in colore, in odore, &

PRÆFATIO.

in sapore consistere solet. Si itaq³ nostris
medicamentis bilis evacuanda sit, misce-
atur Aquæ Epaticæ frigidæ & aquæ Cor-
dialis frigidæ ana ℥ j cum ℥ j Syrupi cho-
lagogi, & inueniemus omnia requisita in
hac potiuncula medicamentis suauitatem
conciliantia. Et Scorbüticus ob saporem,
& delicatus etiam ob tenuitatem & ob
exiguam dosin, aquas nostras longè præfe-
ret, Syrupis & aliis medicamentis dulci-
bus, vel crassioribus. Quæ cum ita sint,
omnibus iam patet, me nullam aliam ob
causam hæc medicamenta conscripsisse, &
in usum transtulisse, quam ut appositè cu-
rarem.

Edidi autē, Viri Magnifici, hæc lucu-
brationes, non tantum quod Excellentissi-
mis quibusdā medicis ita placuerit, verum
etiam, ut si fortè me fata hinc regionibus
subtraxerint, testimonium relinquerem,
quomodo affectus fuerim erga hanc Rem-
pub. atque ut pro ingenij mei tenuitate
rem medicam iuvarem. Boni enim me-
dici est, non invidorum medicorum more
omnia mysteria sua occultare, sed ea in cō-
munē utilitatē palam proponere: Ita Ga-
lenus

PRÆFATIO.

in prin- lenus veteres Medicos commendat, quod
cipio 1. illorum studia & emulatio honesta in eo
metho- fuerit, ut videlicet inventorum multitu-
di me- dine sese invicem superarent. Et subinde
dendi, in arte medica ob inusitados morbos, & ob
singularem utentium naturam, alia me-
dicamenta invenienda, vel certè usitata
corrigenda sunt. Sic Anglicus sudor alia
requirebat medicamenta, quàm illa quæ
maiores nostri ad sudorem symptomaticū
posteritati reliquerant: alia medicamen-
ta in his regionibus ægris propinanda
sunt, quàm quæ Hippocrates & Galenus
Græcis, & Avicenna Arabibus, & Gal-
li suis Gallis, & Itali suis Italis exhibue-
runt: Imò & plurimos aphorismos, qui
olim erant verissimi, inordinata homi-
num victus ratio prorsus evertit, ut videre
est apud Galenum in commentariis suis
6. aph. afferentem hos aphorismos, videlicet: Eu-
nuchi podagra non laborant: & mulier
4. aph. podagra non laborat, nisi ipsi menstrua de-
fecerint, tempore quidem Hippocratis ve-
ros fuisse, suo autem tempore minimè. Ide-
oque præstat Medicum non tantum saga-
cem esse, in venando morbo, eiusq; causa;
verum

PRÆFATIO.

verum etiam ingeniosum in inveniendis
appositis medicamentis, & prudentem in
dextra eorundem applicatione: ne videatur
vel solius lucri causa, vel ut calceos terat,
agros suos visitare. Certò igitur mihi
persuasum habeo, me apud bonos facile
excusatum iri, quod arte excogitata & experientia
comprobata, & his regionibus
accommodata medicamenta communis
utilitatis gratiâ, omnibus lubens bonorum
Medicorum vestigijs insisterendo, communicare
voluerim.

Caterum, Viri Amplissimi, seridè mihi
cogitanti tuinam Patronorum hoc meum
Dispensatorium potissimum commendarem,
nullus se obtulit V. A. dignior. Nam præter
quàm quod A. V. artem medicam maximi
faciat, nullis etiam parcit sumptibus, qui
faciunt ad suæ Officinæ emolumentum,
adeò ut ante biennium, ædificium
Officinæ destinatum, quod non satis
idoneum fuerit, tot medicamentis conservandis,
& præparandis, funditus deiecerit, & de
novo extruxerit, illudq; plurimis amplissimis
& ad usum officinæ aptissimis auxerit
conclavibus, & hac magnificè & splen-

PRÆFATIO.

*splendidè exornata optimis & salutari-
bus medicamentis repleuerit. Cùm ita-
que laborem nostrum hæc splendidissima
& instructissima Officina exceperit, su-
stentaverit, & de die in diem amplifica-
verit; iniquum sanè foret, si non Autho-
ribus huius officinæ eundem, tanquam
primum eius fructum ex animo consecra-
rem, & hac ratione erga illorum Ampli-
tudinem meam benevolentiam, gratitu-
dinem, & observantiam declararem: Nec
dubito, quin non solùm A. V. nostrum o-
pusculum (considerans non tam muneris
præstantiam, quam donantis benevolam
erga A. V. & cives vestros propensionem)
grato animo sit acceptura, sed & eidem ex
celeberrimo A. V. splendore, multum lu-
minis spero accessurum, vestramq; Ampli-
tudinem pro sua singulari prudentia non
ex cuiusvis opinione, sed ex rectè & candi-
dè iudicantium sententia suum iudicium
de eodem latitram, & autorem adversus
malignos osiores, & perversos calumniato-
res fortiter defensuram mihi polliceor.
Quod animadvertenti mihi maximum
erit*

PRÆFATIO.

erit calcar, ut maiora V. A. tutela (si pro-
vida Dei clementia me superstitem, & ex
nutu vestro in his regionibus viventem
conservare voluerit) sim commissurus.
Valete, Patres Patriæ, Deusq; vestra con-
silia in suam ipsius laudem, & in floren-
tissimæ huius Reipub. salutem benignè di-
rigat. Data Lunæburgi 18 Augusti Anno
salutis 1600.

A. V.

addictissimus

Tobias Dorncreilius
Philosoph. ac Medic.
D.

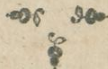


AUTOR

PRÆFATIO.

AUTOR
BENEVOLO LE-
CTORI S.

uibus de causis, benevole lector,
hoc Dispensatorium conscripse-
rim, ex Epistola dedicatoria po-
teris cognoscere. Id solummodò
te rogatum volo, ut de compositis nostris
medicamentis non, nisi ex arte componen-
di medicamenta iudices, eaq; experiendo
quasi ad Lydium lapidem examines. Quod
si feceris, & tibi gratus futurus erit noster
labor, & mihi maximo eris incitamento, ut
& alia huic Dispensatorio adjiciam, & Me-
dullæ totius praxeos medicæ, aphoristicæ
magno nostro labore conscriptæ, ultimam
tandem manum imponam, eaq; te libera-
lissimè donem. Tu interim his feliciter
fruere, & tuum Dorncreilium mutuo pro-
sequi amore perge, & errata typogra-
phica, si quæ tibi fortè occur-
rent, æquo animo cor-
rige. Vale,



Clarif-

Clarissimo Viro, & Medico Lunabur-
genſi excellentiſſimo

D. TOBIÆ DORNCREILIO,

Dn. affini ſuo colendo.

Sæpe aliquis, Vincetis cupreſſi fronde, libellis
Ipſe ſuis leſſum ſilvæ & inferias.
Sumero quem lauros animi melioris egentem
Livor & imbellis iuſſerat Ambitio.
At tua cum Placibus præcordia finxerit, & te
Pallados ac Sophia dotibus imbuerit:
Non regat Ambitio calamum, ſed cura iudandi;
Candor, non nocua toxicon invidia;
Vivum, Dorncreilij, qui chartis plurima donat
Secula, tuus Gentium ſpirat ubiq; labor.

Petrus Finx Med. D.

Erigeapua

In novum, citæ, tutæ, & incunda
medicationis

DISPENSATORIUM

D. Tobiaë Dorncreilij, &c.

Qui citò, qui tutò, qui denique tollere morbos
Iucundè poterit, dignus honore vir eſt.
Hæc tria tu præſtas, Dorncreilij, gnæviter: imò
Hæc præſtare alios per tua ſcripta doces.
Omne feres igitur punctum, ſic UTILE DULCI
Miſcens, ut CELERI mox medearis ope.

M. Fridericus Dedekindus iunior

Reſtor ad S. Mich,